

PADOMJU LATVIJAS ASTOŅI GADI

Padomju tautas lielā pacilātībā piemin tās dienas, kas zelta burtiem ierakstītas viņu vēsturē, jo tās saistītas ar notikumiem, kas pašos pamatos izmainījuši dzīvi daudzām paaudzēm: padomju iekārtas nodibināšanās dienas.

Latviešu tautai šāda svētku diena ir 21. jūlijs. Šai dienā 1940. gadā ar spožu uzvaru noslēdzās gadu desmitiem ilgā revolucionārā cīņa par tautas atbrīvošanos no dažādu sugu ekspluatatoru jūga. Šai dienā latviešu strādnieks, zemnieks un inteliģents kļuva par savas zemes vienīgo un pilntiesīgo saimnieku, šai dienā Latvija kļuva padomju republika. Izpildīdama darba ļaužu nelokāmo gribu, brīvās un demokrātiskās vēlēšanās ievēlētā Tautas saelma vienprātīgi pieņēma lēmumu par padomju varas nodibināšanu Latvijā. Neviena mūsu republikā realizēts valstisks akts nav tik dziļi un tik labvēlīgi ietekmējis latviešu tautas dzīvi kā šis vēsturiskais lēmums. 21. jūlijs pašķīra ceļu 5. augustam — latviešu tautas uzņemšanai brālīgo padomju tautu saimē, tādā kārtā nodrošinot Latvijai varenu ekonomisku un politisku atbalstu, bez kura nebūtu iespējams socialisms mūsu republikā ne uzcelt, ne nosargāt.

Padomju varas nodibināšana izraisīja lielisku tautas radošo spēku kāpinājumu. Dzīve sāka zaļot kā druva, pār kuru nolījis ražens pavasara lietus. Tauta atspīrga kā launu slimību pārcietis slimnieks, kuru noglāstījuši saules dzīvinošie zeltainie stari. No gadu desmitiem ilgās snaudas modās rūpnīcās. Daudzos pamestos fabriku korpusos iepulsējās mašīnas. Virieši un sievietes, kas gadiem ilgi bija nikušī buržuaziskajā vergu tirgū Torņa ielā, tagad steigās pie darba, ražoja vērtības sev un savai tautai.

Jaunai dzīvei modās Latvijas lauki. Ar varenu vēzienu zemes jaunais saimnieks — darba cilvēks apcirta budža taustēkļus. Desmiti tūkstoši bezzemnieku un mazzemnieku ieguva zemi. Jaunas darba iespējas un jauns darba prieks pārslāca pār latviešu zemes līdzenumiem un kalnājiem.

Spirgts ritenis iebērvoja arī mūsu kultūras dzīvē, sapurināja un izvēdināja to. No mūsu literatūras, muzikas un glezniecības, no mūsu teātra skatuvēm izzuda dekadentiskais tvans un mīetpilniski mīkstāulīgais pelējums, kas gadu desmitiem bija smacējis tautas dvēseli. Dzīva veselīga, drosmīga realistiska māksla. Saurās un zemiskās, šovinistiskās ideoloģijas vietā stājās padomju tautu brālības un sadarbības idejas.

Isi sakot — 21. jūlijs atnesa krāšņu uzplaukumu visām dzīves un darba nozarēm, ar liksmi un gandarījumu apbalvoja katru krietnu cilvēku, pavēra latviešu tautai laipnas saules apmirdzētu ceļu uz skaistu nākotni.

Bet tikai nepilnu gadu varējām iet pa šo ceļu. Sākās nodevīgā ienaidnieka uzspiestais karš. Saulainā darba ceļa vietā tautai nācās staigāt cīņu un ciešanu ceļu. Šeit mēs skaidrāk kā jebkur citur izjutām, ko nozīmē uzticama drauga atbalsts, kāds nesagraujams spēks ir padomju tautu brālība.

Nekad visā vēstures gaitā latviešu tautai nav nācies sastapties ar tik draudīgām briesmām kā vācu fašistu iebrukuma gados. Mūsu tauta savā laikā ir pārdzīvojusi visneicīvīgākās vācu krustneša un muļnieku zvēribas. Taču viss tas ir bijis nieks, salīdzinot ar fašistisko izdzimtenu briesmu darbiem. Tas nebija tikai vergu jūgs, bet fiziska iznīcināšana, kas draudēja latviešu tautai, tāpat kā daudzām citām padomju tautām. Šajā kritiskajā laikā mūs izglāba draugu, pirmā kārtā lielās krievu tautas palīdzība. 1940. gada 21. jūlijā uzsāktais padomju ceļš, plecu pie pleca ar pārējām brālīgajām padomju tautām, cauri asinīs mirkstošiem kauju laukiem, cauri nāvei un iznīcībai noveda mūs līdz uzvarai.

Lielajā uzvaras dienā, kad briesmīgais ienaidnieks gulēja padomju karavīra priekšā pišos satriekts, mēs sapratām, ka padomes mums devušas ne tikai lieliskas iespējas saimnieciskam un kulturalam uzplaukumam, bet ka tās mums atnesušas pašu dzīvību, ka tās mūsu dzīvībai nepieciešamas kā gaiss, kā saules gaisma.

Jau ceturto reizi pēc Tēvijas kara svinam 21. jūliju. Katru gadu šajā dienā mēs atskatāmies uz noieta ceļu, uz padarīto darbu. Mēs to nedarām, lai tiksmīnātos nopelnītā gandarījumā un pašapmierinātībā. Šo īpašību nav padomju cilvēka raksturā. Bet padomju cilvēkam ir laba tradīcija lielos svētkos uzmanīgi aplūkot un novērtēt paveikto darbu, lai skaidrāk būtu saprotami vēl veicamie darbi, lai labāk būtu pārdzīvēti vēl ejamais ceļa posms.

Mums nav jākaunās runāt par gūtajiem panākumiem. Darīdama staliniskās pēckara piecgades darbus, latviešu tauta, tāpat kā visi padomju ļaudis, izcīnījusi daudz cildenu darba uzvaru. Visu republikas darba ļaužu kopīgo pūlu rezultātā ir likts drošs pamats piecgades izpildīšanai četros gados. Lielākā daļa mūsu rūpniecības uzņēmumu savus ražošanas plānus ne vien izpilda, bet sistematiski pārsniedz. Daudz varonīga darba vajadzēja, lai uzceltu no drupām sagrautos uzņēmumus un transportu. Šis uzdevums tagad izpildīts. Republikas rūpniecības pirmkārtā jauda ne tikai atjaunota, bet pat pārsniegta. Fabrikas apgādātas ar jaunu modernu tehniku. Radītas jaunas rūpniecības nozares, kuras agrāk Latvijā nemaz nepazina.

Radikālas pārmaiņas skārušas mūsu laukus. Darba zemnieka uzvaras gājieni, kas sākās ar 1940. gada un 1944. gada zemes reformām, tagad vainagojies ar jaunās, augstākas lauksaimniecības formas attīstīšanos un nostiprināšanos. Ievērojama daļa republikas zemnieku saimniecību apvienojušās kolchozos. Nemītiigi augošais kolchozu skaits jau sniedz vairākus simtos. Nevis savrupnieks, bet lepns nākotnes veidotājs — kolchoznieks ir tas, kas šodien raksturīgs mūsu laukiem. Un tieši šis kolchoznieks ir tas, kas iesakņo mūsu laukos moderno agrotehniku, kas liek drošus pamatus augstām graudu ražām un attīstītai lopkopībai, kas dienu no dienas ceļ visas tautas labklājību.

Vienlaikus ar pārvērtībām un attīstību saimnieciskajā dzīvē ir noticis cits, ne mazāk nozīmīgs process. Darbā un cīņās lielāks un cildenāks izaudzis arī pats padomju cilvēks. Jauna skaista morale, jauni sabiedriski tikumi arvien stingrāk iesakņojas mūsu dzīvē. Kā rīta migla izžūd buržuazijas valdīšanas laika nelāgās atliekas cilvēka apziņā. Kapitalisma kundzības periodā atstāto sārņu vietā stājās socialistiskās attieksmes pret darbu, pret visu sabiedrību un tās interesēm.

Nav cēlāka uzdevuma kā attīstīt un paātrināt šo procesu, jo šeit meklējams pats svarīgākais nosacījums straujai un sekmīgai pārejai uz komunismu. Īpaši kultūras un mākslas darbiniekiem — cilvēka dvēseļu inženieriem šai audzināšanas darbā izcili svarīga loma.

Visi Padomju Latvijas darba ļaudis, svinēdami 21. jūliju, apņemsies strādāt vēl vairāk un labāk nekā līdz šim, solīsies atdot visus spēkus Stalina piecgades izpildīšanai četros gados, lai dzimtene kļūtu vēl laimīgāka un vēl varenāka. Latviešu kultūras un mākslas darbiniekiem šai apņēmībai un šiem solījumiem vēl jāpievieno gatavība dot pienācīgu ieguldījumu tautas audzināšanas darbā, prasīgi kopt un veidzēt socialistiskās dzimtenes krāšņo rotu — padomju cilvēka dvēseli. Tikai tā mūsu kultūras un mākslas darbinieki varēs kļūt par pašreizējās strādnieku šķiras un darba zemniecības cienīgiem līdzgaitniekiem, tikai tā mūsu kultūras un mākslas darbinieki attaisnos partijas un lielā tautu vadopa biedra Staļina uzticību.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1948. G.

18. JULIJĀ

Nr. 29 (183)

Sveiciens Padomju Latvijas dziesmu svētku dalībniekiem!

Jānis Grots

Nekas nav mūsu dzīvē iepelēks

Nekas nav mūsu dzīvē iepelēks —
Nedz darbs, nedz skaitļu rindas bezgalīgas,
Kā mūžam lapots koks — tik svaigs mums spēks,
Un domas ātras mums kā zīgas bezdelīgas.

Mēs esam tur, kur viss ir daļš un cēls,
Virs drupām darbā aug kur mājas, nami,
Kur mūsu druvas apspīd saules kvēls
Un lieti nolīst vējos šalkodami.

Nekas nav mūsu dzīvē iepelēks —
Nedz ikdiens, nedz mūsu svētku rotas,
Nedz kūģi, kuri sēkļos neiestrēgs,
Nedz dzelzceļšiedes garas, sudrābotas.

Skrien mūsu vilcieni, kur tukšnesis reiz bija,
Plūst dzidri ūdeņi, kur smilts reiz bija vien,
Tur daudzi kanāli un jaunas upes vijas,
Tur kūļos kolchoznieki zelta vārpas sien.

Nekas nav mūsu dzīvē iepelēks —
Nedz strādnieks rūpnīcā, nedz zemnieks laukos,
Nedz sapņi, nomods, istenības spēks,
Nedz dziesma, vīns, kas svētkos laistās traukos.

Mums dzīve plaukst pat biežokņos un ledos,
Pie polarioka zied jauns pavasars,
Kur karstas sirdis sevi sniegiem nedos,
Jo dabu uzvar mūsu rokas, gars.

Mēs šachtās rokāmies un jūru dzelmē,
Un augšup verd mums pretī nafta, zelts,
Vienalga, — lietū, sniegos, saules svelmē,
Mums sirpis, veseris ir augstu celts.

Pland karogos tie mūsu jūrām pāri,
Pār mūsu zemi, kura zin un prot
Vērst visu pasauli par ziedu āri,
Kur cilvēks cilvēci un sebi rod.

Mēs esam kalēji, kas milzu smēdē
Kaļ miera dzīvi visai pasaulei,
Kas izejam pret katru tumsu ķēdē,
Un saulei sakām — tālāk, augstāk ej!

Augstrozes koris — Otro vispārējo latviešu dziesmu svētku (1890. g.) dalībnieks

DZIESMAS CEĻAS SPĀRNOS

Dziesma pavada cilvēku no seniem laikiem. Darba rūķis turumā, karavīrs kaujā dodas ar dziesmu kā neredzamu, bet uzticīgu palīgu, kas vairo viņa spēkus. Daļa, laba dziesma atnāca cilvēka krietnākās, cildenākās īpašības. Dziesma ir varena masu vienotāja, tā aizrauj un iedvesmo. Par dziesmas lomu Lielās franču revolūcijas notikumos sarakstīti plaši pētījumi, dziesmas skaņēja komunarū Parisē, daudzām mums vēl ausīs skan 1905. gada revolūcijas dziesmas, ar kauju dārdiem sajucaus dziesmas Lielajā Oktobrī un Lielajā Tēvijas karā, brīvi un spēcīgi skan dziesmas kolchozos, skolās, visu amatu un profesiju pašdarbības pulciņos visās Padomju zemes malās, visās padomju tautu valodās. Cilvēces attīstības gaitās dziesma ailaž bijusi drošsirdīga karotāja un cīnītāja, nenogurdināma strādniece, mirdzoša daļuma paudēja. Dziesmas šovasar tric visa Latvija. Locīdamas, dainas vārdiem runājot, meža galus, tās aizskan tālu pāri mūsu dzimtenes robežām. Latvieši sevi vienmēr daudzinauši par lielu dziedātāju tautu. Protams, nav ne pamata, ne vajadzības izcelt sevi šai skanīgajā nozarē pāri citiem, jo melodijas, muzika rodas un atskan visā pasaulē, un, neatkaroties savā jaukā savdabībā, plūst dziesmas pie mūsu kaimiņiem lietuvjiem un igauņiem, Krievzemes un Ukrainas plašumos, tālajos dienvidos un austrumos. Varam tikai teikt, ka latviešu dziesma godam pārstāv savu tautu lielajā padomju saimē, visā cilvēcē. Kolektīvi radītās dainas un komponistu sacerētās dziesmas labi izsaka mūsu tautas raksturu, pareizi atspoguļo gadsimtenos pārdzīvotos notikumus, latviešu darba gaitas, domas un jūtas, apliecina latvisko daļuma saītu. Dainas izaukušās dažādos laikos, bet visas tas valkāja tālākās vai tuvākas pagātnes zīmogu, izteic tautas senās tradīcijas un ilgas. Tās radušās nebrīvības, verdzības, klausu gadsimtos, un patiešām jābrīnās, ka nomāktai tautai bijis tāds spēks, bijusi tāda etiska un estētiska skaistība, tāda pārkāpuma apziņa par kungiem, humora un satīras noasinātība un negraujama ticība taisnības uzvarai. Vienkāršajiem ļaudīm, bezvārdu masai piemītis burvīgs ģenjs, apveltīts ar mēru un gaumes sajūtu, nekūldīgu un iespaidīgu gleznu prasmi. Teksta un melodijas sacerētāji jau nu nevar būt piederējuši visi kādai iluzorai vienotai bezšķiru tautai, — te sastopas bagāto un nabago, saimnieku un kalpu balais, — bet viss lielais valrums dainu ar savām neizmējamajām sērām un bārdīgumu, taisnības īgām un bezbailīgo izsmēģību, kas netaupa ne pašu stāstus uzpūtenus un neigas, ne vācu muziņierūs, galšī liecina, ka folkloras avots vērds no darba tautas. Kā darba tautas domu izteicēja tās izskanējušas cauri gadsimteniem. Kad pagājušajā gadsimtenī latviešu buržuāzija laukos un pilsetās sāka stingrāk nostāties uz kājām, viņas ideologi lūkoja dziesmu nozīmī romantizēt, pareizāk sakot, sagrozīt un sadūļot, runādami par kādu fantastisku viskopas lietu, kas nozīmēja vienīgi kalpu paklausību kungiem. Šis mācības tukšība un kaislība kļuva sevišķi redzama mūsu gadsimtenī, šķiru apai saasinoties arvien dziļāk un skarāk. Nejdzīvības kalngalus tā sasniedza

J. SUDRABKALNS

Umana laikos, kad naudas patriotu pārspīlētās un liekulīgās frazes nespēja aizvadīt bezbēdīgi, kas šķira pelēkos baronus, liektirgoņus un jauncēptos aristokratus no tautas. Kori dziedāja, bet dziesma bija mēma.

Dziesma atguvusi balsi Padomju Latvijā. Tagad tā ir patiesa tautas vienotāja, jo padzīti apspiedēji un izcināti visi šķēršļi, kas kavēja un nomāca tautas attīstību. Fridrihs Engels jaunībā rakstā par vācu tautas garamantām atzina romantiķu nopelnus folkloras atdzīvināšanā un izcelšanā, bet stingri nostājās pret viņu šaurību, kas nelāva tautas teiksmas atzīt par brīvas fantāzijas sacerējumiem, bet uzlika tās tikai par verdziskas mānīcības tēlojumiem. Asi viņš nostājās pret buržuāzijas ideologiem, kas folkloru gribēja izmantot kā tautas iemidzināšanas līdzekli, sludinot aku pazemību. Padomju zinātnieki un mākslinieki, ar marksisma-ļepinisma mācību apbruņoti, rāda muziku, dziesmas tīras, atbrīvotas no veciem sāriem un māņiem. Jaunu saturu un jēgu ieguvušas arī komponistu radītās dziesmas. Dziedātāji un klausītāji tajās izjūt padomju diženo laikmetu, brīvības laimi, tagadnes darba rosmi un nākotnes uzdevumus. Augšā cēlusies gaismas pils, brīnumainās krāsās atmirzīs senais pilskaļns, kas tagad mums tēlojas kā darbīgs kolchozs. Jaunais laiks radījis jaunās dziesmas, kas vispilnīgāk izsaka mūsu izjūtas. Himnas pauž mūsu zemes varenību un vienotību, darba ļaūžu uzvaru un rosmi komunisma celsmē. Jaunās dziesmas stāsta par Lielo Stalīnu, par komunistisko partiju, par krievu tautu un visu plašo brāļu saimi, par mūsu mīļo Padomju Latviju. Tās pilda latviešu sirdis ar lepnumu un prieku.

Sis vasaras dziesmu svētki, kas savienojas ar Padomju Latvijas astoņu gadu svētkiem, iezīmē jaunu svarīgu posmu mūsu tautas vēsturē. Kad pagājušajā gadsimtenā otrā pusē ritēja pirmās dziesmu svētki, latvieši vāca kopā tautas spēkus, gatavojās cīņai par savu patstāvīgu dzīvi, un patiesa sajūsma apvienoja dziedātājus un klausītājus, liekot uzmanīgāk un bažīgāk ieklausīties zemnieku māsīkā pat kungiem un naidniekiem. Pumpura un Kronvalda aizgrābība bija patiesa. Bet lielā daļa latviešu tautas vēl dzīvoja dziļā trūkumā un nebrīvībā, gara tumsā. Tagad mūsu tauta ir brīva un vienota, krāšņi uziedz zinātnes un mākslas, kopā ar padomju tautām latvieši solo cilvēces priekšpulkos. Dzirdi un dedzīgi skan brīvo latviešu dziesma.

Latviešu muzikā radītas izcilas vērtības, latvju dziesmām ir labas atbaltis citās zemēs, un padomju iekārta, pavērdama iespējas vislielākajam uzplaukumam, jau ledvesmojuši mūsu skanražus jauniem un jaukiem darbiem. Aizgrimušas senās sēras, latviešu dziesma kļuvusi gaiša, optimistiska, ledves ticību dzīvei. Lai klausās mūsu draugi, kā mēs slavīnām savu mīļo Latviju un Lielo Stalīnu, lai saprot mūsu naidnieki, ka nekādas varas vairs nespēs izjaukt mūsu laimi!

Muzika, brīnīšķīgā māksla, valda šai mēnesī Latvijā. Dziesmas ceļas spārnos no visiem apgabaliem, un visur mēs jūtam tautas liksmo, drosmīgo sirdi.

Sā gada jūlija mēneša pirmajās dienās visos Padomju Latvijas novados darba ļaudis svinēja savus novadu un apriņu dziesmu svētkus, tautas saimniecības un kulturas dzīves atdzimšanas svētkus. Tajos pulcējās kori, deju kolektīvi, pūteju orķestri, lai ar dziesmām, dejām un muziku apliecinātu savu darba prieku, savus sasniegumus piecades ceļniecībā, apliecinātu savu mīli lielajai Padomju Dzimtenei.

Pēc pirmajiem datiem apriņu dziesmu svētkos piedalījies pāri par 40.000 dziedātāju un dejojāju; tos noklausījušies pāri par 320.000 apmeklētāju. Kopā ar Rīgu dziedātāju skaits sasniedz 52.000 dalībnieku. Tādu apjomu dziesmu svētki Latvijā nekad nav piedzīvojuši — lielākais dalībnieku skaits agrāk bijis ap 30.000. Šie skaitļi runā par to, ka padomju dziesmu svētki patiesi kļuvuši par visas tautas svētkiem.

Republikas dziesmu svētkos Rīgā pulcēšies 148 labākie jaunie, sieviešu un vīru kori, 50 bērnu kori un 37 deju kolektīvi. Tiesības piedalīties republikas dziesmu svētkos visi šie kori un kolektīvi izkarojuši pēc smaga dziesmu kara, kas noritēja starp labākajiem apriņu koriem. No apriņķiem Rīgā ieradīsies 9.795 svētku dalībnieki, Rīgas uzņēmumi, fabrikas un skolas dos 12.143 dalībniekus. Tādējādi dziesmu svētkos Rīgā pavisam piedalīsies 21.938 cilvēki.

Šie skaitļi, kā arī tas, ka pusgada laikā dziedātāji iemācījušies 22 jaunku koru dziesmas, 6 vīru, 5 sieviešu un 7 bērnu koru dziesmas, liecina par lielu pašaiļiedzīgu darbu, kas veikts, gatavojoties dziesmu svētkiem. Pēc intensīva darba laukos, rūpnīcās, skolās darba ļaudis apmeklēja koru mēģinājumus, gāja bieži vien desmitiem kilometru tālu, un pie tam 2—3 reizes nedēļā. Starp labākajiem koriem mēs redzam jaunās koru vienības — kolchozu korus, kas savu lauksaimniecības pirmrindnieku vārdu aizstāv arī kulturas nozarē.

Blakus pieaugušajiem dziesmu svētkos aktīvi piedalās mūsu jaunatne, kas

SAULAINA SVĒTDIENA VENTSPILĪ

Ventspils, Dundaga, Piltene, Edole, Ugāle, Usma, jūrmalas lībiešu ciemi — tas ir viens no visinteresantākajiem novadiem ne vien Kurzemē, bet arī visā Latvijā. Jūras apšalktie un spīgtu vēju apdvētie ventspilnieki no seniem laikiem ml dziesmas. Vīņiem pieder Kr. Valdemāra vārdā nosauktais Edoles koris, kas nupat nosvinēja 100 gadu jubileju, un mūsu labākais provinces koris, kas diriģenta H. Prūša vadībā pēdējos trijos pēckara gados ieguvis pirmās godalgas republikā Tāpēc arī pagājušajā nedēļā, kad notika Ventspils novada dziesmu svētki, bija jābrauc klausīties, kā ventspilnieki dzied.

«Mūsu dziesmas skan darbam un padomju tautas lielajam uzvarām» — tādu uzrakstu, iebraucot Ventspilī, varēja lasīt pie Ventspils strādnieku centrālā kluba. Un še tiešām skanēja dziesmas darbam, lielajam padomju tautas darbam, jo pati Ventspils ir darba pilsēta: to norāda lielie celtni ostā, to pauž sāļā jūras smarža un lielais zivjūpniecības kombināts, to liecina Ventspils zvejnieku sūrā, neatlaidīgā cīņa ar jūru. Pie pašas jūras, brīnīšķīgā kāpu un priežu iekļautā vietā, arī bija izraudzīts dziesmu svētku laukums. Arī pati jūra it kā aizturēja elpu, klausījās skaistās dziesmās un vizēja dažādādās krāsās: tūlumā tā bija zilga kā safīrs, tuvāk pie krasta kļuva iestālgana, bet pašā malā tāni iedzirkstījis dzeltenas strēles. Tikpat daudzkrāsainas un noskaņu bagātas bija arī dziesmas, kas skanēja baltajās kāpās.

Jau sestdien klusajā Ventspilī ielās iezagojās mūsu krāšņie tautas tērpi. Tur gāja Mazirbes lībietes ar seškārtīgām krejļu rotām, un daža no šīm daļiņām, ar izrakstītu sedzeni uz rokās, izskatījās kā mākslinieka veidota glezna. Tur plandēja iesarkanie ventinju brūņi ar savām vīzošajām slēņiem, un no pleciem slīga lejup zilās, sarkanās, dzeltenas lentes, kas ejot pīrbēja vējā kā liesmas. Varēja redzēt, ka nav palikuši neaizstaļta neviena pūra lāde, ka celtas dienas gaismā senās smagās saktas un vara jostas, ar lielu sajūsmu darināti jauni galvas tērpi un tik platas prievītes, ka tās jāsauc nevis par prievītēm, bet prievēm. Lībiešu dziedātājam Ermanbrikam pat esot ļoti sena, no kspenēm izrakta sudraba saktai!

Vienlīgais, patīkamais, karš, pēssulē, laikam ir dziesmu karš. To šoreiz dziedātāji sāka krietni pīguruši, jo svētku virsdiriģenti Leonids Vīgners un Hermanis Prūsis visu dienu strādāja estrādē ar koriem un atrīezās pilsētā tikai vēlā vakarā. Pirmās koris varēja doties uzbrukumā tikai krēslai slīgsto, un padomju rakstnieki, kas bija ieradšies tikties ar dziedātājiem, dabūja lasīt savas dejes jau nākamās dienas pirmajā stundā. Taču pārpilnās zāles sirsnība un atsaucība viņus pilnam atalgoja. Bet puseptiņos ritā Leonids

VALDIS GRĒVINS

Vīgners jau atkal bija estrādē un ļāva vaļu savam temperamentam.

Priekšpusdienā Ventspilī varēja iegriezties Ventspils novada pētīšanas muzejā, kur bija iekārtots mazs atskats uz latviešu dziesmu svētku 75 gadu gaitu, un apskatīt citus interesantus muzeja eksponatus. Tā še redzams nesen Ventspils pili atrastais tiltu uzlamātais rats no ordeņa laikiem, vienīgais tāds mūsu muzejos. Lieliska kalēja kaltas ir Zlēku muizas 400 gadu vecās margas. Redzamas arī bruņas, kuras muiznieki 1905. gadā, ballēs tricēdam, likuši ar krūtīm un kuras taču caururbusi kāda revolucionāra lode. Interesants ir lielais vergu laiku pulkstenis un slavenais Piltenes bezmēns. Starp zvejnieku rikiem saista uzmanību «riča» — zvejnieku grozs, kurā nes uz muguras zivis un kādu tagad vairs nelieto. Ar prieku var vērot jaunā Kolikas stāvvada modeli — šo lielo tīklu, ko novieto jūrā uz ilgāku laiku un kas liek atcerēties slaveno «Zvejnieka dēla» murdu.

Staiģājot pa Ventspilī un vērojot to, nevilus jādama par Ventspils pagātni un nākotni. Ventspils ir viena no mūsu visvecākajām pilsētām, tās vārds cēlies no vendiem, kuri 10. gadsimtā nostiprinājušies Kurzemes piekrastē. 1242. gadā Zemgales un Kurzemes ordeņa mestrs Iclis pamatus Ventas pilij, kas nobeigta 1244. gadā. So gadu tad arī uzskata par Ventspils dibināšanas gadu, jo tūdaļ ar pili sākusī rasties dzīvība. Jau 1378. gadā Ventspils ieguvis pilsētas tiesības, taču nevienas pilsētas liktenis nav bijis tik atkarīgs no laika grieziem kā tainsi Ventspils. Vēsturiskiem apstākļiem mainoties, tā piedzīvojuši gan strauju augšupeju, gan norietu.

Ventspils krāšņi uzplauka 19. gadsimta beigās, kad jaunbūvētais Maskavas - Ventspils - Rīniskais dzelzceļš saistīja to ar bagātākajiem Krievijas jēlvieļu avotiem, un dziļi panika pēc pirmā pasaules kara, kad Latviju atšķēla no lielās padomju valsts. Ja 1867. gadā Ventspilī bija 3701 iedzīvotājs, 1897. gadā — 7127 un 1914. gadā jau 26.000, tad 1920. gadā varēja saskaitīt tikai 3205. Iedzīvotāju skaits 1948. gadā attiecībā pret 1940. gadu gandrīz dubultojies.

Un tālāk? Bez šaubām, Ventspilī sagaida spoža nākotne. Ventspils izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, tās dziļā, neaizsalstošā osta un tiešā satiksme ar varenās padomju rūpniecības centriem var izvēlot to par vienu no nozīmīgākajām padomju ostām. Jau tagad Ventspili dzīve kļūst arvien rosīgāka, un pilsētu vēl vairāk atdzīvinās plašā kuģu būvētava, kādu te pa-

redzēts ierīkot. Ventspils var kļūt arī par ievērojamu kurvietu ar siltām jūras peldēm un Ventspils jūrmala par iemīļotu atpūtas vietu vasarā. Ka še var koncentrēties arī vērtīga mājrūpniecība un daļamatniecība, liecina muzejā izstādītie audumi, mākslinieciskās koka kastītes, daļie virpojumi un plastikas veidojumi.

Droša un spraiga aug Ventspils jaunatne. Strauja dzīvība pulsē Ventspils strādnieku centrālajā klubā, kur dziesmu svētku dienā notika bērnu rīts. Pēc tam, kad Ventspilī atbraukušie dziedātāji bija nolasījuši mazajiem klausītājiem savus darbus, uzstājās kluba jaunatnes kolektīvs ar dejām, deklamācijām un fizkultūras priekšnesumiem. Kāds Ventspils skolnieks bija Helišu apmācījis savus biedrus veidot trapecijas, un šai spraiģajai grupai netrūka ne nosvērtas saskāpas, ne tās priekšnesumiem svaigas izdomas.

Pa to starpu pilsētas ielas bija pieplūdušas ar krāsainiem dziedātāju pulkiem, kuri slēja gaisā savus karogus, un varēja sakties vairāk nekā 2000 dziedātāju gājiens uz pāris kilometrus atstāto svētku laukumu.

Pareizi uzsvēra šais svētkos b. Rokpelnis, ka šogad mūsu dziesmu svētki ir ne tikai 75 gadu jubilejas svētki, bet arī pirmie Padomju Latvijas dziesmu svētki. Latviešu dziesmas likteņi vienmēr bijuši arī latviešu tautas likteņi. Līdz ar dziesmu svētkiem radusies un attīstījusies mūsu muzika. Dziesma vadījusi kaujas mūsu revolucionārus, mūsu strēlniekus, mūsu gvardus. Padomju vara nem līdzī visu skaistāko un vērtīgāko, kas radīta tautas vēsturē, mēs šodien dziedam savas skaistās tautas dziesmas un klasisko komponistu darbus, bet līdzās tiem radusies un skan arī jaunā padomju dziesma. Enerģijai un rosmei, kas tik bagātīgi parādās tagad it visos Latvijas novados, pēc svētkiem nebūs rimt — dziesmu priekšā mūs vadīs uz vienmēr jauniem un jauniem sasniegumiem.

Un tad sākas dziesmas. Dziedātāju pārpilnā tribīne ir kā jūra, kas šalc te pat aiz kāpām, un kad atskan pirmās skaņas, tiešām ceļas augšā gaismas pils. Tā mirdz un zaigo mūsu priekšā, šī gaisā skan pils, kamēr vien skan dziesmas par mūsu skaisto zemi, par Padomju Latviju, par jaunā Rīgu, kamēr tric kalni un lokās mežu galvi.

Kad noslēgumā paziņo, ka dziesmu sacensībā pirmo godalgu ieguvis Zlēku kolchoza «Stars» koris un aiz tā lerindojušies Edoles, Tērandes, Vārves, Piltenes, Popes, Zūru, Ugāles un Usmas kori, atskan skaļas gaviļes, ilgi sumina virsdiriģentus un koru vadītājus. No plašā laukuma vēl tik ātri neaizklist lielais apmeklētāju skaits. Tur turpinās tautas svētki, kādiem jābūt un kādi arī ir katri dziesmu svētki.

Un mēs atkal atceramies uzrakstu Ventspilī: «Mūsu dziesmas skan darbam un padomju tautas lielajam uzvarām.»

SPRAIĢA DARBA REZULTĀTI

P. SMILGA

ar lielu entuziasmu un pacilātību dzīvo līdzī savu koru un deju kolektīvu sasniegumiem. Par to liecināja lielā atbildības sajūta, savilņojums, ar kādu kori piedalījās dziesmu karā, pūlēdamies izēināt pirmās vietas.

Starp koriem ir arī daudzi tādi, kas var atzīmēt savas pastāvēšanas 75 un 80 gadu jubilejas. Tā, piemēram, Madonas apriņķa Saikavas pagasta koris organizējās 1868. gadā. Kora vecākais dziedātājs Andrejs Rudens, kam 85 gadi, saglabājis arī kora karogu. Reakcijas gados, pēc 1905. gada revolūcijas, kā arī vācu okupācijas laikā viņš glabājis šo karogu ieraktu zemē. Ši veco dziedātāju paaudze ir tā, kas māca mūsu jaunatni mīlēt un lolot savas tautas dziesmu, saglabā un iepatē mūsu jaunatnē cēlās tautas tradīcijas.

Jau tagad var paredzēt spraiģu un sīvu dziesmu karu arī Rīgā, kas notiks 22. jūlijā. Padomju Latvijas 1948. gada dziesmu svētku karogu, četras pirmās godalgas un sešas otrās godalgas izēinīt pieteikušies pavisam 35 kori, to starpā 23 jaunie kori, 4 sieviešu un 7 bērnu kori. Sis karš, tāpat kā notikušie apriņķu dziesmu kari, izvirzīs labākos republikas korus. Bet arī tie kori, kas nesāņēma godalgas sacensībās un netika izvirzīti uz republikaniskajiem dziesmu svētkiem Rīgā, nav jānovērtē kā nespējīgi kolektīvi. Citiģā darbā ceļot savas mākslas daiļradi, arī tie spēģīgi gūt tādus pašus rezultātus kā uzvarētāji.

Apriņķu dziesmu svētkos vispusīgu pārbaudi izturēja arī dziesmu svētku dziesmu repertuārs. Neskatoties uz lielajām prasībām, kādas attiecībā uz dziedātājiem izvirza lielākā daļa koru dziesmu, šo dziesmu izpildījums apriņķu dziesmu svētkos bija augstvērtīgs.

No padomju komponistu dziesmām sevišķi populāra visā Latvijā kļuvusi B. Aleksandrova svinīgā un himniskā dziesma «Lai Padomju valstij ir slava». Ši dziesma izteic padomju cilvēka lep-

numu par savu lielo Dzimteni, kur darbs — mūsu lepnums un gods — iedvesmo arī latviešu tautu cīnīties par jauno dzīvi un laimi, kā to «Lepina vēlējums liek.» Dziesmas teksts un muzikā radušī dziļi atbalsi mūsu dziedātāju un klausītāju sirdīs.

Episkā stilā komponēti V. Muradeli dziesma — «Mūs veda Stalīna griba» — neskatoties uz samērā grūtu kora fakturu, atskanēja sevišķi pārliecināti, kad to dziedāja lielle apvienotie kori pāri par 2000 dziedātāju sastāvā. Krāšņā svētku sajūsmā tā skan kā visas tautas apliecinājums un solījums darbam un cīņai iet turpu, kur ved mūs lielais Stalīns.

No latviešu padomju komponistu dziesmām sevišķi skanīgi un skaisti skan Jāzepa Medīna «Dziesma par Rīgu» ar Valda Luksa vārdiem. Kā tautas dziesma «Rīga dīmd» runā par agrāko Rīgu, tā šī dziesma:

Rīga, Rīga dīmdētāja,
Rīga liepu ziedu mežs.
Mūsu darbs te, mūsu mājas,
Pāri saule rokas pleš, —

lepni runā par jauno, skaisto Padomju Rīgu un tās šodienas ceitniekiem.

Dziesmu svētkiem vēltītā P. Barisona dziesma «Dziesmas šodien liela diena» skan kā dziesma aicinājums. Sis dziesmas iestudēšana prasa daudz pūlu, izlases koru izpildījumā, kādi pulcēšies Rīgā, viņa skanēs īpašā daļumā un spēkā.

Komponista Jāņa Ozoliņa dziesma «Sveiciens Padomju Latvijā» ar Jāņa Sudrabkalna tekstu, pateicoties izteiksmes vienkāršumam, pa spēkam visiem koriem, tā iespējīgi izsaka visas tautas ticību gaisai, laimīgai Padomju Latvijas nākotnei.

dzus, kam jau desmitiem gadus ilga prakse koru diriģēšanā, kas ir savas lietās entuziasti, kas visu savu brīvo laiku atdod mīļotajam darbam. Viņu pieredze un piemērs izaudzinājuši jaunos kadrus, kuri pa lielākai daļai visi ir lauku skolotāji. Viņi pilnīgi pamatoti pārmet, ka mūsu muzikā, profesionālē koru diriģenti, tāpat komponisti viņiem maz palīdzējuši apgūt vajadzīgās zināšanas kora vadīšanā. Sis viņu prasības pilnīgi likumīgas, kas jāņem vērā Kultūrizglītības iestāžu komitejai, Tautas mākslas namam, Komponistu savienībai un Konservatorijai.

Padomju Latvijas 1948. gada dziesmu svētku sagatavošanā visā mūsu republikā veikts liels kultūras darbs. Sekojot mūsu tautas kora dziedāšanas tradīcijām, organizējušies simtiem jaunu koru, radušies desmitiem tūkstošiem jaunu dziedātāju, un viņu dziesmas skan pa visu mūsu Dzimteni. Dziesmu svētku sagatavošanas spraiģais darbs devis spīdošus rezultātus, kurus mēs visumā vēl nemaz nevaram novērtēt. So novērtējumu dos dziesmu svētki Rīgā, Padomju Latvijas nodibināšanās astotajā gadadienā.

So mīlīgo sagatavošanas darbu tīdos apmēros un ar tik spilgtiem panākumiem varēja veikt tādej, ka partijas un padomju organizācijas dienēd, visur un vienmēr palīdzējušas atbrīvināt kā lielus, tā arī vismazākos tiri praktiskas dabas jautājumu kora organizēšanā un viņu darbības atbalstīšanā.

Tas vēlētie liecina, ka boļševīku partijai un padomju valstij nav citu interešu kā tikai tautas intereses; tas liecina to, ka tikai padomju brālīgo republiku saimē latviešu tautai dotas neierobežotas iespējas izkopt savas tautas kultūru, virzīt to augšu, lolot un kopt savu mākslu — socialistisku pēc satura un nacionālu pēc formas.

Padomju Latvijas 1948. gada dziesmu svētki, kā brīvas tautas brīvās dziesmas svētki, spēcīgi un tālu apliecinās, kā padomju iekārtas apstākļos, reizē ar saimnieciskās dzīves augšupeju strauj, uzplaukst arī latviešu tautas māksla, tās kultura.

DZIJAS SĒRAS UN KVĒLS ATBILDE VĀCIJAS ŠKĒLĒJIEM SAŠUTUMS

S. EMVE

14. jūlijā, pīkst, vienpadsmitos dienā, uz Itālijas Savienības sapulces ēkas portāla negēlīga slepkavas roka raidīja četrus āsvienus pret Itālijas darba lauzē vadoņi, Itālijas komunistiskās partijas ģenerālsekretāru Palmiro Toljati. Zibens ātrumā ziņa par atentātu izplatījās visā Itālijā, visā pasaulē. Dzijas sēras, kvēls sašutums, prasība slepkavas saukt pie bargas atbildības iedegās simtu miljonu vienkāšu cilvēku sirdīs.

Stundu pēc atentāta Romā, Milanā, Turinā, Livornā un citās Itālijas pilsētās nodzisa elektrība. Apstājās transports, spontāni sākās milzīgi masu protesta mitiņi. Desmitiem tūkstošiem demonstrantu devās uz laukumu pie Savienības sapulces ēkas Romā, kur bija noticis atentāts. Demonstranti izvirzīja kategorisku prasību pēc valdības demisijas. Romā sadedzināja visas avīzes, izņemot kompartijas organu «Unita» un socialistiskās partijas laikrakstu «Avanti». Raidījās pārtrauca pārraidi un smiedza tikai ziņojumus par atentātu un Toljati veselības stāvokli. Pēcpusdienā streiku un protesta demonstrācijas kustība bija aptvērusi visu zemi.

14. jūlija vakarā Itālijas Vīspārēja darba konfederācija (IVDK) pieņēma lēmumu izsludināt ģenerālstreiku. 15. jūlija agrā rīta stundā valstī apstājās visa dzīve. Ap 10 miljonu cilvēku demonstrēja savu mīlestību pret Itālijas darba lauzē vadoņi Toljati, savu uzticību Itālijas kompartijai, savu nelokāmo gribu sagraut tos spēkus, kas vadīja slepkavas roku. Neiznāca neviena laikraksts. Klusēja visas radiostacijas. Simtu tūkstošu demonstrantu drūmās, apņēmības pilnās sejas, barikādes Romas un Milanā ielās, bruņotas strādnieku sardzes pie daudzām rūpnīcām, valdības ēkām, kazarmām rādīja Itālijas reakcijas un tās ārzemju saimniekiem, ka itaļu tauta apņēmies darīt galu valdības provokācijām un gatavā visiem spēkiem aizstāvēt demokrātiju.

«Nost ar pilsonu kara valdību» — ar tīdu lozungu iznāca «Unita». To uztvēra demonstrantu miljoni. Nelīdzēja policijas, karaspēka, bruņumašīnu un tanku ieviešana, nelīdzēja aresti, demonstrāciju apšaudīšana un fašistu izlēcieni. Ar katru stundu protesta kustība kļuva varenāka. 15. jūlijā komunistiskās un socialistiskās partijas frakcijas Itālijas parlamentā un senātā iesniedza valdībai neuzticības votumu un pieprasīja radīt jaunu demokrātisku valdību, kas spēj nodrošināt Itālijai mierīgu attīstību.

14. jūlija vakarā Maskavas radio pārraidīja VK(b)P CK telegramu Itālijas komunistiskās partijas centrālajai komiteijai. Šī telegrama, ko mūsu partijas vārdā nosūtīja lielais Stalins, izteic visu padomju cilvēku dzijas sēras un kvēlo sašutumu par negēlīgo atentātu pret biedru Toljati. No visas pasaules malām: Francijas un Rumanijas, Ungārijas un Čehoslovākijas, Anglijas

M. VILKS un Beļģijas, Ķīnas un ASV Romā pienāca komunistisko partiju un demokrātisko organizāciju telegramas, kas pauda mīlestības apliecinājumus izcīlījam komunistu armijas cīnītājam biedram Toljati un uz visasāko nosodīja Itālijas valdošo aprindu aventuristisko politiku, kas inspirēja atentātu rīkotāju. Visā Padomju Savienībā un citās demokrātikajās valstīs darba laudis protestu mītiņos sauca pie atbildības fašistiskos neclivēkus un izteica pārliecību, ka itaļu darba laudis savas kompartijas vadībā nosargās mieru un demokrātiskās tiesības Itālijā.

Satraukta par visas pasaules darba ļaužu noteikto un aso reakciju uz atentātu pret Toljati, Itālijas buržuāzija nolēma laviēt. De Gasperi, kas pilnā mērā atbildīgs par fašistisko elementu aktivizēšanu Itālijā, pats devās uz slūmīcu pie smagi ievainotā komunistu līdera. Romas pāvests, kura zvērgais antidemokrātisms zināms visai pasaulei, jezuitiskā liekulībā lika rīkot aizliegumus par Toljati veselību. Bet reiz ar to Itālijas reakcija drudzaini gatavojās bruņotām provokācijām. Visā valstī karaspēku sveda kaujas kārtībā. Ielās patrulēja tanki, valdības šķēlēj grupas Vīspārējā darba konfederācija prasīja neizsludināt streiku.

Šī rīcība rāda, ka Itālijas buržuāzija un tās ārzemju saimnieki nav sagaidījuši tik vāru demokrātisko spēku reakciju un pašreiz dara visu, kas viņu spēkos, lai saglabātu varu savās rokās.

Atbildība par noziedzīgo atentātu pret Palmiro Toljati negulstas, protams, uz glēvo slepkavu vien. Nē Jau pirmā izmeklēšana rāda, — un tas bija saprotams, arī bez izmeklēšanas, — ka aiz slepkavas muguras stāv amerikāņu imperialistu aģentūra Itālijā — kristīgi demokrātiskā partija, kuras deputāti izgādājās slepkavam ietejās karti Savienības sapulcē: aiz slepkavas stāv Itālijas un starptautiskā reakcija.

Par atentātu uz Toljati atbildīga De Gasperi — Selbas — Saragata profašistiskā valdība. Par atentātu uz Palmiro Toljati atbildīgs Vatikans, kas šaj tautisku naidu pret progresu un demokrātiskajiem spēkiem. Par negēlīgo slepkavību jāatbild itaļu reakcijas saimniekiem — amerikāņu imperialistiem. Dallesam un viņa kļīkai, kas finansē un iedvesmo noziedzīgo antikomunistisko kampanju Eiropā un ar speciālām direktīvām instrūē fašistiskos un reakcionāros «elementus» Eiropas valstīs.

No šīs atbildības Toljati slepkava un viņa itaļu un amerikāņu iedvesmotāji neizbēgs. Varenais pretīciens, ko Itālijas darba laudis dod fašistiskajiem reakcionāriem, visas pasaules demokrātisko spēku vienprātīga prasība — saukt vainīgos pie tiesas un piespriest tiem bargu sodu — lūk, droša kāla tam, ka zvērgais uzbrukums no stūra Itālijas darba lauzē līderim biedram Palmiro Toljati nepalikis nesodīts.

Ar milzīgu gandarījumu pasaules demokrātiskā sabiedrība uzņēma Padomju valdības atbildi uz ASV, Lielbritānijas un Francijas valdību notām par stāvokli Berlīnē.

Padomju atbilde rāda, ka augošās bažas, ko izjuta padomju tauta un citas brīvību mīlošās tautas, vērojot anglosaksu imperialistu aventuristisko rīcību Vācijā, bijušas pamatotas. Kopš 1945. gada jūnijā Rietumu lielvalstis sistemātiski jaukušas un arī izjaukušas Potsdamas lēmumus par četru valstu sadarbību vienotās, demokrātiskās un miermīlīgās Vācijas izveidošanā. Visiem vēl atmiņā šī grašanās darba atsevišķie posmi, kurus atmakoja padomju valstsvīri starptautiskajās konferencēs un padomju presē. Rietumvalstu valdošās aprindas nav demilitarizējušas un demokrātizējušas Rietumvāciju, atklāti parādot, ka tās ieinteresētas Vācijas militārā potenciāla un antidemokrātiskās iekārtas saglabāšanā. Šis aprindas nav pakļāvušas Ruru — šo Vācijas militārā ekonomisko bāzi — četru valstu kontrolei, ar to rupji pārkāpjot iepriekšējos starptautiskos nolikumus. Tās sabotējušas reparāciju piegādes no rietumu zonām uz Padomju Savienību un citām vācu agresijā cietušajām valstīm. Realizējot Vācijas ekonomisko un politisko skaidršanu, Rietumu lielvalstu valdošās aprindas apvienoja britu un amerikāņu zonas Bizonijā, izstrādāja Rietumvācijas «valsts» un «valdības» nodibināšanas plānu, realizēja separātu naudas reformu Vācijas rietumos, ar to galīgi izjaucot četru valstu kontroles mehānismu Vācijā. Ar šādu ASV, Anglijas un Francijas vienpusīgu rīcību bija likvidēta Vācijas kontroles padome. Ar Berlīnes komandantūras darba sistematisku sabotēšanu tās likvidēja Berlīnes četrpusīgu pārvadi.

Tāds būtu šis un visai nepilnīgs pārskats par Vācijas šķēlēju un Potsdamas vienošanās grāvēju «darbu».

Rīkojoties tā, anglosaksu imperialisti lieliski saprata, ka viņu plāni pilnīgi tumā pretim Eiropas tautu, to starpā arī Anglijas un Francijas, bet it īpaši Vācijas tautas interesēm. Tāpēc Vācijas šķēlji nolēma tēpties Vācijas vienības draugu togā. Tā bija maskošnās, liekulības un viltojumu pilna spēle. Ko gan visu neizmēģināja Volstrita un Sītijas diplomāti, lai piekārtu pasaules sabiedrisko domu, lai noslēptu savus istos nodomus. Lai attaisnotu Vācijas šķēšanu, viņi safabriceja bēdīgi slavenu «Protokolu M». Pēc tam, kad melnais darbs bija izdarīts, moris varēja iet: angļu prese un angļu valstsvīri atzina, ka «M» bijis neveikls viltojums. Ar nopietnām sejm anglosaksu finanšu eksperti apsprieda padomju pārstāvju ierosināto Visvācijas naudas reformu, kaut gan zināja, ka Vašingtonā jau pilnā sparā iespieda separātu valutu. No Hamburgas uz Frankfurti 40 vagonos, kastēs ar uzrakstiem «cirvju kāti», «rokturi» u. tml. jau bija celā jauna separata valuta, bet angļu un amerikāņu buržuāziskā prese ar putām uz lūpām turpināja melīgi apgalvot: «Mēs esam par vienotu valutu Vācijā». Slepenās

apsprīdēs Frankfurtē jau vienojās par Rietumvācijas «valdības» sastāvu un funkcijām, bet Bevins, acis nemirkšķinādams apgalvoja Anglijas parlamentam, ka viņš «ir un paliek Vācijas vienības piekritējs».

Nesaudzīgi un stingri Vašingtona un Londona rīkojās ar savu franču partneri, kam, drūmas pagātnes iespaidā, dažbrīd uzmācās šaubas, vai tikai Rietumu diplomātu politika izdevīga Francijai. Tādos brīžos sasauca speciālas konferences, glaimoja ar «kompromisiem», draudēja ar sankcijām, vārdus sakot, derīja visu, lai pielauztu franču pacientu smāgai operācijai — franču zonas iekļaušanai Trizonijā.

Tā anglosaksu imperialisti pakāpeniski, slepeni un sistemātiski bija sagatavojuši pamatu Vācijas galīgajai sašķēšanai, un šā gada jūnijā, kārtējo reizi uzveļot visu atbildību... Padomju Savienībai, tie paziņoja par naudas reformas realizēšanu Rietumvācijā. Ar to Vācija bija galīgi sašķelta.

Bet ar separātu naudas reformu anglosaksī domāja ne tikai atšķēlēt Vācijas rietumus no austrumiem, domāja ne tikai kārtīgi nopelnīt ar bezkontroles emisiju un nesaurjami piesaistīt Rietumvācijas ekonomiku Volstritam — nē, pēkšņa separata naudas reforma Rietumvācijā bija domāta kā izšķirošs trieciens Austrumvācijas ekonomiskai dzīvei. Pārpludināt Austrumvāciju ar nederīgām markām, radīt tur inflāciju, saimniecisku chaosu — lūk, rietumu imperialistu plāns. Un kad padomju okupācijas orgāni, lai sargātu Austrumvācijas iedzīvotājus no šīm briesmām, slēdza savas zonas robežu un izdarīja provizorisku naudas reformu, ASV un tās sabiedrotie nolēma izspēlēt nākamo «trumpi» šajā melnajā spēlē: lauzot savu vārdu (nu jau kuro reizi), viņi paziņoja, ka jauno valutu ievēdīs arī Berlīnes rietumu sektoros. Rietumu imperialistu nodoms bija skaidrs. Tie gribēja pārvērst Berlīni par ekonomisku pulvera mucu Padomju zonā, no Berlīnes uzspriecināt visas Austrumvācijas ekonomiku un salauzt Berlīnes iedzīvotāju uzticību padomju zonas valūtai. Un šo negēlīgo soli anglosaksu imperialisti nekautrējās nosaukt par «Berlīnes ekonomikas nostiprināšanas aktu!»

Bet anglosaksu un franču reakcionāro aprindu provokatoriskā rīcība Vācijā vispār un Berlīnē it īpaši nevarēja palikt bez visnopietnākajām konsekvencēm šīs politikas autoriem. Ar savu rīcību tie paši atņēma sev morālistisk un juridiskas tiesības uz tālāko pārkāšanu Berlīnē: rokot bedrī citiem, viņi paši smagi iegāzās.

Padomju okupācijas varas orgāni spēra virkni nopietnu piesardzības soli, lai nelautu anglosaksu avantūrai graut Berlīnes un austrumzonas saimniecisko dzīvi. Rietumu Berlīnei pārtrauca elektroenerģijas piegādi; saņemamai maksai rietumu markās taču nebija nekādas vērtības. Satiksmi starp Berlīni un Rietumvāciju stingri rēlamentēja, bet uz dzelzceļiem, kanāliem un šosejām pār-

trauca. Rietumu markas, kas bija domātas kā ierocis pret padomju okupācijas zonu Vācijā, vērsās pret to iespiedējiem. Jau 8. jūlijā Berlīnes magistrāts nolēma, ka vienīgā valuta, ko tas atzīst savā sistēmā, ir padomju zonas nauda. Angļu un amerikāņu mēģinājumi, rupji pārkāpjot gaisa satiksmes drošības noteikumus, nogādāt uz Berlīni pārtikas un rūpniecības preces — nelīdz: rietumu markas pārdod pēc svara — tās palikušas bez sekuma. Anglo-saksu intriga izgāzusies ar troksni.

Tas sakatīnāja Rietumu imperialistus. Viņi rīkojās kā gangsteri, kas, piekerti noziegumā, atsauca uz likumu: Londona un Vašingtona pēkšpi atcerējās Potsdamas vienošanos. Ar modernu hotentotu morāli viņi sašutusi kritizēja Padomju valdības solus, kas bija tikai atbilde Rietumu imperialistu politikai, lai nosargātu padomju zonas ekonomiku no anglosaksu diversijas. Noklusējot šo elementāro patiesību, angļu un amerikāņu reakcionārā prese uzsāka neapvaldītu kampanju pret Padomju Savienību ar nolūku iebaidīt Padomju valdību un piespiest to piekāpties. Daži laikraksti aizrāvās pat tik tālu, ka prasīja, izmantojot situāciju, sākt pielietot pret padomju zemi atombumbu. Uz Berlīni devās leiboristu ministrs Hendersons un konservatoru eksministrs Idens, ASV kara ministra vietnieks Dreipers un pat Austrālijas premjers Čiflījs. Apliecinot vārdos berlīniešiem savu uzticību Vācijas vienības idejai, šie kungi pēc tam taisnā ceļā devās tālāk uz Frankfurti un Koblenču, kur, «Berlīnes krīzes» sacelīta troksņa ēnā, deva savu ieguldījumu Vācijas saskaidrošanas avanturistiskajā darbā.

Bet ne reakcionār avīžu tukšie draudi, ne dažādu anglosaksu diplomātu demonstratīvā cemošanās Berlīnē, ne Bevina un Marsāla paskaidrojumi, ka «vīni paliks Berlīnē», nespēj grozīt faktu, ka Rietumu lielvalstīm vairs nav nekādu tiesību uz kontroli pār Berlīni. Rietumu imperialistiem, kas sistemātiski skaidrījuši Vāciju un minīsi kājam Potsdamas vienošanos, tagad jārekinās ar visām no šīs politikas izrietošajām sekām.

Padomju valdība, kas ne reizi vien brīdinājusi Rietumvalstu diplomātus no šādas politikas konsekvencēm, savā atbildē Rietumvalstu notām norādījis, ka vienīgais ceļš panākt Berlīnes krīzes atrisinājumu četru lielvalstu sadarbības garā ir Vācijas problēmas vispusīga apspriešana četru lielvalstu pārstāvju konferencē. Padomju valdība norādījis, ka tai nav pienamamas ASV valdības ierosinātās pārrunas tikai par Berlīni un ar visādiem iepriekšējiem noteikumiem, jo tas nesola atrisinājumu un faktiski nav nekā «tās»; lūk — ne reizi vien nosodītās vienpusīgās politikas turpināšanas mēģinājums. Jautājums šodien skaidrs: vai nu četru lielvalstu sarunas par Vācijas jautājumu visumā Potsdamas vienošanās garā bez iepriekšējiem ultimātiem un noteikumiem, vai arī Rietumu valstīm būs jāatstāj Berlīne, uz kuras kontroli tās ar savu avanturistisko rīcību jau sen zaudējušas visas tiesības.

Julija Fučika TIESAŠANA

(Turpinājums)

Pie prokurora gaida, kas atradās otrā pusē, tieši iepretim apsūdzēto solam, pienāca drukns kungu, ar kvadrātveidīgu, sārtu seju un vēsu skatu. Galva, ko sedza tumši sarkana plūša cepurīte, pēc savas formas atgādināja apaļu, greznu torti, apgrieztu otrādi, ar platu pusi uz augšu. Koptiem resniem pirkstiem, kuras pa pusei nosēdza gaišsarkanās mantijas piedurknes, kungs pārņēma laikrakstu «Völkischer Beobachter» un sāka lasīt pirmo lappusi. Aizstāvji saucūkstējās: — droši vien prokurors atradīs sensāciju savai runai... Taisni pulkstenī deviņos viņš ar roku padeva zīmi, un sardzes kareivis pāri zālei nosauca, ka nāk tiesa.

Pa durvīm, vīrs kurām karājās ērglis ar kāskrustu, ienāca tiesneši. Pirmās savu krēslu centrā iepēma pirmā senāta prezidents un arī visa «tautas tribunāla» prezidents Rolands Fraislērs. Viņš bija tērpies spilgti sarkanā tiesneša zīda mantijā, ar samta uzšuvumiem vīrs krūtīm; apaļa, tādas pašas krāsas cepurīte sedza viņa galvu. Abās pusēs, stingri pēc rangiem, novietojās tiesneši, kas tāpat bija tērpiesies sarkanās mantijās, tālās kreklos, vīrs kurām zaiģoja baltas kravates. Pa labi no priekšsēdētāja vietas ienēma tiesas direktors Slemans un bruņoto spēku padomnieks Herclibis; pa kreisi — atvaļinātais admirālis fon Nordeks un pilsētas padomes priekšnieks Amels. Noskanēja prezidenta zvans. Tiesneši nopēma cepurītes, un process sākās.

Rolands Fraislērs, gados padzīvojis, patmīlīgs cilvēks, tā tik vienkārši vis nepieciēlās, lai pasludinātu tribunāla sēdi par atklātu. Viņš poņēja, ar visām kustībām pasvitrodams savu pārkāpumu par visiem klātesošajiem. Sevišķi viņš vēlējas, lai preses pārstāvji ievērotu, cik izdevīgi ērti viņš novietojis pie sienas, sev aiz muguras, valsts emblema:

JAKOVŠ REZNIKS

kad Fraislērs piecēlās kājās, tad ērglis ar kāskrustu notupās viņam tieši uz plūks pakausa vīr izstiepa savus nagus pret apsūdzētājiem... Zemā, skanīgā balsī Fraislērs nolāsija tiesas sastāvu un oīnā titulā nosauca izlepušo kungu, kas uzlēca kājās pie sava galda. Tani momentā, kad priekšsēdētājs pateica: — «Imperijas augstākās prokuraturas pārstāvis pirmais prokurors Nobels». — pēdējais izgāza krūtīs uz priekšu, un pār viņa kvadrātveidīgo, sārtu seju pārblāidās svētlaimīgs smaids. Prokurors lepojās ar to, ka viņam uzticēts Fučika lieta un ka viņš šo lietu bija novādījis līdz fireram visuizticamākajai iestādei — līdz pirmajam senatam. Tribunāla prezidents tur rokās māpi ar uzrakstu: «Sagatavošanās valsts nodevība», māpē — viņa, Nobela, sastādītā apsūdzības raksta slēdzieni. Imperijas augstākās prokuraturas pirmais prokurors ir pārliecināts: — vēl līdz šim nav bijis tāda gadījuma, kad tiesneši būtu kaut ko iebildīši pret viņa atzinumiem un nebūtu vienris prātis ar viņa prasībām.

Nosaucis triju valsts aizstāvju vārdus, Fraislērs sāka sīkāk izūrstāt apsūdzēto biogrāfijas. Tiesas prezidents centās ātrāk nobeigt šo pirmo, neizbēgamo procedūras formalitāti. Atskaitot apsūdzētos, maz bija tādu, kas klausījās Rolanda Fraislēra uzpūtīgajā balsī, jo viņš gandrīz visās tribunāla sēdēs atkārtēja vienus un tos pašus jautājumus. Uzpampūtais, vecais atvaļinātais admirālis fon Nordeks aizvērs acis un svīļoja caur deguna. Viņš pat nedomāja noklausīties lietu. Viņu, vienīgo bezparteiisko, nosēdināja šeit ne jau tāpēc, lai viņš apgrūtinātu sevi. Viņš vecs priests admirālis, krāsaini papildinās šos vīzdegūnīgos tiesnesus. Šos na-

cistu partijas locekļus, tāpat kā snaudošu lauva grezno trepes viņa senlaicīgajā pīli, kur kādreiz dzīvoja fon Nordeka vectēvs.

Galveno bruņoto spēku ministrijas padomnieks fon Herclibis stāstīja Slemanam pikantu notikumu par to, kā viņu cienījamais prokurors Nobels kādreiz galīgi piedzēries gājis uz publisko māju, bet aptumsšanas vai izklaidības dēļ samainījis ieejas un nokļuvis augstākā prokurora Polka dzīvošanā. Labi, ka arī pats ministrs tani laikā bijis piedzēries, jo pretējā gadījumā Nobels būtu zaudējis savu amatu. Slemans klusi smējās, pieklājības dēļ paslēpjot savas šaurās lūpas aiz plaukstas un pavērdams savu mazo, dzēlīgo ačēlu skatus no prokurora uz tiesnesi Amelu, par kuru viņš Herclibam gribēja pastāstīt vēl daudz interesantāku gadījumu.

Tiesnesis Amelam bija paradums sēdes laikā skatīties vienā un tani pašā priekšmetā. Šodien viņš par savas koncentrētās uzmanības objektu izvēlējās Līdu Plachu. Viņš ar nepatīku atcerējās savu resno sievu, kas spēdja viņu patūkot maku un aizbrauca vēl vairāk aptaukoties uz kurortu «Bad Mūrtz» Baltijas jūras piekrastē. Lai viņa tur pastaigājas pa pludmalē, bet viņš, kā atbaidāmais, varētu aizvest no tiesas zāles savās mājās šo meiteni, — tik salda viņam tā likās...

Rolands Fraislērs pārmetoši paskatījās Slemanā, kas klusi smējās, tad dažos slāistos, kas saucūkstējās zālē, bet sevišķi bargi apsūdzētajos. Fraislērs uzskatīja, ka ja jau nu, reiz viņš ir nozīmēts šīn augstajā postenī un sapem gandrīz vai ministra atalgojumu, — divdesmitseši tūkstoši markas gadā, — tad viņam nepieciešams, kaut tikai ar dažām ārējām pazīmēm, atgādināt fireru. No rītiem, vēl līdz brokastīnām, tribunāla prezidents izdarīja mēģinā-

jumus spoguļa priekšā un centās, lai viņam būtu solīdi žesti, ass skatiens un iespaidīga balsis. Pēdējā nozarē viņš jau bija sasniedzis diezgan daudz. Kad viņš lasa spriedumu, viņa balsis dzirdama visā četrus stāvus lielajā tiesas ēkā.

No apsūdzības akta trīspadsmit lappēm desmit bija vēltitas Fučikam. Ar manāmu labpatiku Fraislērs pārskīrtīja māpi, pēc tam viņš paskatījās kabatas pulksteni, kas gulēja viņa priekšā uz galdā, un uzsmaidīja preses pārstāvjiem, it kā sacīdams tiem: «Nu, vai es neizskatos labi? Tikai četras minūtes man bija vajadzīgas, lai nolasītu biogrāfijas, tūlīt sāksu pratāt. Jūs redzēsīt, kā es ar viņiem izrēķināšos.» Un, pārblāidās bargu skatu apsūdzētajiem, viņš skalā balsī jautāja: — Apsūdzētais Fučik! Vai jūs atzīstat sevi par vainīgu, ka esat gribējis atņaut imperijai tās daļu, ka esat gatavojusi bruņotu sacelšanos un valsts apvērsumu?

Juļģis lēni piecēlās un vienmērīgā, stingrā balsī atbildēja: — Es neatzīstu jūsu varu manā zemē un nestrodu, ka šis tribunāls būtu kompetents mani tiesāt!

Atvaļinātais admirālis fon Nordeks atvēra plaukstus un kā izbīties sāka mirkšķināt acis, — viņam likās, ka viņš redz briesmīgu sapni. Fraislēra seja kļuva sarkana kā viņa mantijas zīds.

— Diezgan! — iekļidzās viņš, — aizliedzu jums runāt! Atbildiet tikai: «Jā vai nē?»

Zālē bija laba akustika, un Fraislēra balsis tajā nodimēja kā pērkona grāviens.

— Vai jūs atzīstat, ka ar savu darbību palīdzējāt imperijas ienaidniekam, bolsēvistiskajai Krievijai? — rēca Fraislērs, gaidīdams īsu atbildi: «Nē!» Bet visiem par izbrīnu, kā plūks, atskanēja noteikti vārdi: — Jā!

— Jā! Es palīdzēju Padomju Savienībai, un tas ir pats labākais, ko esmu izdarījis savs četrdesmit gadu ilgajā mūžā! Es lepojos ar zemi, kura iznīcināja jūsu izlases armijas pie Staļingradas un Kurskas.

Fraislērs trieca ar dūri uz galdā, cenzdamies aplūskināt nevēlamo runu; viņš vairs nekļiedza, bet šņāca, taču

skaidrā, tīrā, kā no tēraudā izliētā Fučika balsis pārsēla priekšsēdētāja sacelto troksni zālē.

— Jūs baidāties no patiesības? Tā ir isa. Tikai nedaudzus jūs vēl pagūstī notiesāt šīn zālē, jo pēdējo Staļingradu jūs drīz vien piedzīvosīt šeit, Berlīnē!

Līda Placha ar sajūsmu sekoja katrai Julija rokas kustībai, katrai viņa balsis skaņai. Viņš neatzārgājās, viņš uzbruka, apvainoja tiesnešus un visu fašistisko režīmu. Kā gan viņa vēlētos, lai šīn brīdī Julija balsis dzirdētu visi čehi: ir viņas māsa Baksova ar vīru, kurīem viņa vēl paguva palīdzēt paslēpties no gestapoviešiem, ir viņas draudzene Kveta, kas tā jūsmoja par sava līgavaipa Lumira tukšajiem, skaitstājiem vārdiem, ir visī tie jauniesī, kuriem vēl nāksies ne vienreiz vien tikties ar ienaidnieku. Bet, mans dievs, ko es dzīrdū!

Runāja Klekans. Viņa balsis skanēja klusi un bīkli, it kā to būtu pārbaudījis Fraislēra klēdzeni. Viņš atzina sevi vainīgu noziegumos pret imperiju. Līda klausījās šīs vārdos un negribēja ticēt, ka pat tagadējais Mireks būtu spējīgs tos izsacīt: — Es personīgi esmu cēlies no zemnieku aprindām un iestājos komunistiskajā kustībā jaunības viegprātības dēļ. Manī pret pašu gribu iesaijīja nelegālajā darbā, un par savu rīcību es pelnu sodu.

Tik zemu krist! No slepkavām lūgties zēlsirdību... Līda vairs neko nesaprata Klekana atbildēs, viņu mocīja cits: kā viņa vēl brīvībā nebija pamanījusi Klekana zemisko dvēseli? Kāpēc viņa tam tik aklī bija ticējusi?... Viņa atgāidās tikai tad, kad priekšsēdētājs griezās pie viņas. Liekas, viņš jautā, vai es uzskatu sevi par vainīgu?

— Nē, — Līda nevainīgām acīm raudzījās purpura mantijās, — Es nesastāvēju nevienā partijā. Es vienkārsī pavadīju profesoru Jaroslavu Goraku, kas šad tad iegriezās pie manas māsas, un man pat ne prātā neienāca, ka Goraku sauc par Fučiku. Vai tad ir aizliegts pavadīt simpatiskus vīriešus?

(Beigas nākamajā numurā)

